

Sämstad bra plats för fartyg under andra världskriget.

Ur Lysekilsposten 2019-12-17.

Av Terje W. Fredh

Fotoarkiv Terje W Fredh

Bogserbåtar, skutor och motorseglare gömde sig i Sämstad under kriget

Sämstad tog under åren 1940-45 emot många fartyg som annars löpte risk att förstöras av Tyskland. Sämstad var militärt område som löd under Lysekils polisdistrikt. Poliser även extrapoliser, var där och bevakade så att besättningarna inte rymde. När Tyskland stängde inloppet till Skagerack kom massor av fartyg sakna möjligheter att lämna svensk hamn. Länsstyrelsen ansåg att båtar som löpte risk att tas av Tyskland kunde lägga upp på en rad platser i Bohuslän. Strömstad ansågs ej bra med sin närhet till Norge. Däremot ansågs Sämstad i Gullmarsfjorden vara en bra plats för båtarna och relativt lättbevakat. De första båtar som redan i början av 1940 var fem norska båtar, lastade med specialstål och

kullager. Båtarna flyttades sedan till Sjöbol i Brofjorden för att ta sig till England. Bland de första var Gustaf, Dionne och Valborg, finska motorseglare. Valborg flyttades till Rinckenäs där den reparerades och kunde segla hem till Finland. Vid månadsskiftet mars- april 1940 kom stora danska båtar, bland andra lasaretsfartyget Lalandia, norska samt finska Thordénbåtar som lades upp i Sämstad och Skredsvik. Samtliga kunde lämna uppläggningsplatsen ganska snabbt.

Efter några dygn i Strömstad flyttades båtarna till Gullmarsfjorden. Polismanen Sven Kjellgren från Herrljunga tjänstgjorde i 10 månader vid bevakningsstationen i Sämstad

Mörklagd resa

I mars 1945 fanns i Fredrikstad tio bogserbåtar som löpte risk att sänkas av tyskarna innan de lämnade Norge. Jag reste till Fredrikstad och träffade Angel Hansen som kände till kapningen. Hemmafronten hade sagt till skepparna att båtarna måste försvinna från landet. Innan avgång fanns det två hemmafrontsmän på varje av de tio båtarna. De

besättningsmän som inte ville vara med om flykten fördes under pistolhot under däck.

Nio båtar skulle i mörker lämna Fredrikstad mot Sverige. Från Moss kom den stora bogserbåten Uredd. På vägen till svenska gränsen fanns flera tyska befästningar. Hemmafrontmännen skötte navigeringen och efter ett par timmar, när det fortfarande var mörkt var man på svenskt vatten. Vi kom till Strömstad men det ansågs för farligt, båtarna skulle gå till Lysekil

Lotschef berättade

Lotsplatschef i Lysekil var 1945 Rudolf Montheli. Han berättade:

"Vi fick telefon från myndigheterna att vi skulle vara vid in-seglingen vid ett visst klockslag med så många lotsar som möjligt Jag hade då bara tre, bland andra Holmberg och Stranne Vid bojen såg vi ett dussintal båtar komma från nordväst. Jag gick ombord i första båten som hette Fram sedan följde de andra efter på rad.

I Lysekil förtöjde vi först vid bryggorna vid Havsbadet. När vi kom till Sämstad fanns inga bryggor eller bojar utan vi fick först förtöja båtarna i träd på stranden. Polisen kom och räknade sjömännen som jag tror var ett 70-tal, några var säkert folk som ville komma till Sverige De båtar som kom hette Uredd, Marnet, Oscarsborg, Lillcgut, Frank, Hedvig, Per, Fix och Danofa 1. När norske kommandanten i Fredrikstad fick reda på kuppen greps tio ortsbor som sattes i Grinifängelset.

Efter fyra månader i Bohuslän kunde båtarna återvända till Östfold.

Besättningar fick vara kvar medan passagerarna sändes till ett läger i Vingåker. Sex polismän fick order att bli bevakningsmän under ledning av landsfiskal Nyblom. Från Lysekil fanns Törner Mattson, Brastad, Ove Hansson, Brodalen och Walter Gustafsson, Lyse. Centrum för bevakningen var Olssons Handels som också hade taxi post och telegraf.

Hugo Olsson gjorde många körningar med norrmän och svenska tjänstemän. Hos landsfiskalen fanns en vaktlista på extrapersonal. Några var Henning, Melker och Sven Lundqvist, David Olsson, Henning Skoglund, Alexis Lorentsson och någon som hette Alexandersson och bodde intill. Lönen var en krona per timme.

Terje W Fredh